

bo morda marsikoga še posebej mikala, da prečita to povest. Štirinajst let je, kar deluje Finžgar kot pisatelj, pa že ta prva povest kaže vrline njegovega peresa, ki so se pozneje vedno bolj razvijale. Jezik je izredno jedernat, poln lepih narodnih izrazov in krepkih izrekov: pisatelj je vzrasel iz ljudstva. Nič bledikastega in prisiljenega ni v njegovi pripovedi. Zajel je snov iz svojega domačega kraja, in domači so tudi ti krepko risani značaji. Snov je zgodovinska iz l. 1848., ko so lovili kmečke mladeniče, da so jih vtaknili v vojaško suknjo in poslali nad Laha. Marsikateri je zbežal, da bi ušel vojaščini, tako tudi Gozdarjev sin Janez, ki se je potikal med divjimi lovci na Zgornjem Štajerskem, dokler ga niso vjeli. Povest je dobra in se bo z zanimanjem čitala sedaj, ko je zopet prišla na dan iz pozabljenosti. — Finžgar se ni izpisal, ker vedno napreduje in študira ter si tako širi obzorje. Ravno sedaj, ko prinašamo v „Dom in Svetu“ njegovo veliko zgodovinsko povest iz časov starih Slovanov, nam je ljubo, da lahko opozarjamo na njegovega prvenca, ki je tudi zajet iz domače zgodovine. Ta snov je hvaležna in roka pravega pisatelja iz nje ustvarja umotvore, ki so trajne vrednosti za narodno kulturo. Finžgar je spoznal, kje je prava pot za njegov talent, a je znal tudi vzgajati sebe samega; zato je postal naš prvi pripovednik. *Dr. E. L.*

Ivo Šorli. **Novela in črtice.** Založila Kleinmayr in F. Bamberg. Ljubljana 1907. Šorli je brezdvoma precejšnji pisateljski talent in če morda dozdej še ni na višini, je izmed modernih poleg Cankarja najkrepkejše razvita pisateljska individualnost. V največjo zaslugo se mu mora šteti, da je od Cankarja kolikortoliko neodvisen. V nasprotju s Cankarjem je realista, ki ustvarja svoje umotvore z malimi sredstvi; on ne išče drznih metafor in daljnjih alegorij, tudi ni na njem nič nejasnega in zumetničenega. — Prvenstvo se mu mora pač brez ugovora prisoditi pri opisovanju malomestnega demimondstva — sit venia verbo — in tistih napol iz eterja napol iz blata stvorjenih eksistenc, ki se v tem vzduhu mučijo, vzbijajo, potaplajo in naposled umirijo v sanjavolenem filistrstvu. Bati se pa je, da se Šorli iz te kaluže nikoli ne bo dvignil. Človek se na tem polju kmalu izpiše in izčrpa. Adjunktova soproga — mladi doktor — zapeljiva, bujna telesa — izleti in poljubi — in pri kraju smo. Ti tipi so kmalu izdelani, tudi če jih kleše skrbna roka Šorlijeva, ki v njih najde poleg nemarnosti, zaspanosti, dolgega časa hipnih izbruhov strasti in sledeče ji apatije, sebičnosti in dobrohotne omejenosti tudi plemenite nagibe, nežnost in ljubezen. V „Novelah in črticah“ se začetkoma zdi, da so prišle prve črtice v zbirko vsled pomote, tako banalne in brezpomembne so. Zadnje štiri niso brez dobrih momentov, v resnici dovršena in lepa pa je „Literarna ljubezen“. Mnogokrat se je ta motiv že obdelal, šel mu je pa do dna s svojim neusmiljenim, vseodkrivajočim realizmom šele Šorli. Vrh tega pa ta zadnja črtica izzveni v mil akord, ki ne pusti grenkobe v srcu. V

tej noveli je to, kar Šorlija najbolj diči: težnja po čisti in goli resnici. Naj bi se Šorli povzpел iz tistega ozračja, kjer je resnica tako vsakdanja in neplodovita, kjer ni perspektiv v lepše svetove — morda nam potem ustvari roman — tip tega desetletja, v katerem vse vré in se še ni izluščilo, kar je in bo trajne vrednosti. *F. T.*

Prof. dr. Maryan Zdziechowski: **Die Grundprobleme Russlands.** Akademischer Verlag, Wien 1907. — La Russie c'est un mirage! je zaklical najboljši francoski poznavalec ruskih razmer, grof Vogüe. Koliko knjig in razprav se je že pisalo o Rusiji v celoti ali o posameznih ruskih razmerah in zadevah posebej, a vendar je Rusija Evropi še dozdej bolj tuja in nerazumljiva kot pokrajina kakšnega afriškega poglavarja.

Prof. dr. Marijan Zdziechowski si je z gori navedeno knjigo pridobil veliko zaslugo za razumevanje Rusije. Ta zasluga ne obstoji niti v izviranosti, niti v vsestranosti dela. Kar zadeva izviranost, pove pisatelj sam, da nima glede nje nobenih pretenzij, ker je

MAROŠKI UZURPATOR MULEJ HAFID S SVOJIM ŠTABOM

večji del knjige že izšel tekom zadnjih dvajsetih let v raznih člankih, zlasti pa v zadnjih letih v krakovskem veleuglednem mesečniku „Świat słowiański“. Toda velenjeni pisatelj je s to izpovedjo preskromen, kajti čitatelj bi si potem lahko mislil, da navedena knjiga ni nič drugega kakor nemški prevod in zbirka raznih slučajno nastalih člankov o Rusiji. Prof. Zdziechowski predvsem ni časnikar, ampak v prvi vrsti filozof. Nobeden njegovih člankov ni nastal slučajno kot plod trenutne potrebe, ampak vsak je člen v verigi njegovega filozofsko-političnega sistema. Iz tega se tudi razloži na prvi hip za tujca presenetljivo dejstvo, da potrebuje gosp. prof. Zdziechowski vedno mnogo časa in truda, predno se pripravi za kakšno predavanje ali napiše članek. Mislil bi si kdo, da bo človek, ki ima toliko izkušenj, zvez in pozitivnega znanja kot težko kdo drug zdaj živčih Slovanov, lahko vsak trenutek stopil na oder ali k mizi in napravil govor, ali pa se vsedel k pisalniku in napisal članek. — Toda ne! Profesor dr. Zdziechowski potrebuje za pripravo razmeroma mnogo časa in truda. Njegovi članki namreč niso navadni časnikarski članki in njegova predavanja niso

navadne govorniške produkcije, ampak skrbno obdelani kamni v stavbi njegovega sistema. Iz tega se tudi razloži, da se razvija delovanje prof. dr. Zdziechowskega tako brez hrupa in bleska. Šele za njim bodo morali priti možje, ki bodo njegove ideje sprožili v tok časa in na njegovem sistemu osnovali novo politično gibanje med Slovani.

Toda gori navedena knjiga je še več kot zbirka četudi dobro in globoko preiščenih in na enotnem filozofično-političnem sistemu zasnovanih člankov. Kdor pozna neizmerno natančnost g. pisatelja, bo takoj vedel, da je on, preden je izdal svoje razprave v nemškem prevodu, vsako še natančno pregledal in po potrebi predelal in razširil in jasneje izrazil vodilno misel, ki jih druži v enotno celoto.

Knjiga g. prof. Zdziechowskega je torej popolnoma enotno in celotno delo, dasiravno se ne more imenovati v strogem pomenu izvirno.

SPRAVNA CERKEV V SPOMIN ALEKSANDRU II.
V PETERBURGU

Dalje sem rekel, da glavni pomen knjige ne obstoji v njeni vsestranosti. Imamo dela o Rusiji, ki obravnavajo najraznovrstnejše predmete ogromnega carstva z veliko natančnostjo in znanstvenim aparatom, čitati, števiki itd. — od prihoda Rurika pa do žgahnjarskega monopola imamo o vsaki važnejši ruski zadevi če ne literature, pa vsaj nekaj razprav. Toda v kljub temu nam je ostala Rusija tuja in nerazumljiva, ker nismo poznali njenega osnovnega vprašanja — stališča Rusije k evropski civilizaciji. Prof. dr. Zdziechowski obravnava samo to vprašanje. To je vodilna misel, rekel bi rdeča nit cele knjige, toda v zvezi z njo ga skoraj ni ruskega vprašanja, katerega bi se ne dotaknil.

Rusija leži med Azijo in Evropo in predstavlja v sebi boj dveh svetovnih sil, kateri bi imenoval „mon-

golizem“ in „evropeizem“. Tudi sedanja „revolucija“ ni pravzaprav nič drugega kot pojav tega boja in razvoja. V stališču Rusije k Evropi je obseženo tudi stališče, katero zavzema v verskem in v narodnem slovanskem vprašanju. Ako bi se Rusija naravno razvijala, bi se morala pretvarjati polagoma iz napol mongolske države, kakršna je izšla izpod tatarskega jarma, v evropsko državo s slovansko politiko. Toda tu je stopilo na pot „poljsko“ vprašanje. S tem, da sta ponemčeni Peter I. in nemška Katarina I., naščuvana od pruskega Friderika II. (katere vse tri je potem zgodovina imenovala „Velike“), razbila slavno in veliko poljsko slovansko državo in s pomočjo ostlandskih nemških baronov vpeljala na Ruskem sistem birokratičnega „prosvetljenega absolutizma“, ki je tudi nemškega izvora, je stopila Rusija iz naravnega zgodovinskega tira, ki je peljal iz Azije v Evropo. Odslej je smatrala oficijelna Rusija za svojo glavno nalogo, zatirati ideale poljskega naroda. Ker je pa poljski narod katoliški in slovanski in je bila njegova zgodovinska naloga postaviti jez nemškemu „Drang nach Osten“ in širiti katoliško krščanstvo na vzhod, je Rusija vsled tega antagonizma postala neslovanska in nekrščanska. V politiki podpira prusko protipoljsko politiko in je tuja avstrijskim in balkanskim Slovanom, pravoslavno krščanstvo je zbirokratizirala in postavila kitajski zid proti evropskim katoliškim vplivom.

O Grkih je rekel neki latinski pesnik: „Premagana Grecija je zmagala in umetnosti prinesla neumetnemu Laciju.“ Ako pride čas, ko se bo tudi lahko reklo: „Premagana Poljska je zmagala in Evropo prinesla neevropski Rusiji,“ bo s tem rešeno rusko vprašanje.

Glavni pomen knjige „Die Grundprobleme Russlands“ obstoji torej v tem, da nam predstavi „ruska vprašanja“ ali pravzaprav rusko vprašanje v svojem izvoru in razvoju pred oči. G. prof. dr. Zdziechowski pozna kot težko kak drug Evropejec Rusijo, ima med vplivnimi ruskimi krogi znanja in zveze in je kot vseučiliški profesor slovanskih literatur pred vsemi sposoben predstaviti duševno evolucijo ruskih pisateljev in misliteljev, ki so vplivali na razvoj dejanskih razmer. Poleg tega je on ustanovitelj „Slovenskega kluba“ v Krakovu in časnika „Slovanski svet“ in kot tak ustanovitelj novega slovanofilstva, ki ima trdno podlago in objemlje vedno širše kroge. Že zaraditega bi moral gori navedeno knjigo prečitati vsak Slovan, ki se peča s slovanskimi političnimi vprašanji. *L. Lenard.*

Dr. Johannes Frischauf. V proslavo njegove 70letnice. Spisal Fr. Kocbek. Str. 48. — Profesor graškega vseučilišča dr. Frischauf je znamenit geograf in hribolazec. Kot tak je prišel pri preiskovanju Savinjskih planin v dotiko s Slovenci in s „Slovenskim planinskim društvom“. Kot pravičen mož je podpiral vneto slovenske planinske težnje, s čimer si je nakopal, kakor znano, sovraštvo Nemcev. G. Kocbek popisuje delovanje tega simpatičnega moža, k sklepu podaje pregled njegovih mnogoštevilnih spisov.

Zlatno veslo. Bratskoj slozi Hrvata i Slovenaca prikazuje pop Slobodin. Nakladom Hrv. kat. akad. društva „Hrvatska“ u Beču. Prigodom I. hrvatsko-slovenskog djačkog katol. sestanka u Zagrebu. U Zagrebu. Tisak hrv. katol. tiskovnog društva, 1907. Str. 23. — Ob letošnjem sestanku slovenskih in hrvaških katoliških dijakov v Zagrebu je hrvaški rodoljub spesnil v na-